TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. rugsėjo 15 d.*

Sujungtose bylose C-483/09 ir C-1/10

dėl *Audiencia Provincial de Tarragona* (Ispanija) 2009 m. rugsėjo 15 d. sprendimu, iš dalies pakeistu tų pačių metų spalio 8 d. sprendimu, ir 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimu, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2009 m. lapkričio 30 d. ir 2010 m. sausio 4 d., pagal ES 35 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą baudžiamosiose bylose prieš

Magatte Gueye (C-483/09),

dalyvaujant

X,

ir

Valentín Salmerón Sánchez (C-1/10),

* Proceso kalba: ispanų.

dalyvaujant

Y,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai K. Schiemann, L. Bay Larsen (pranešėjas), A. Prechal ir E. Jarašiūnas,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2011 m. kovo 3 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos N. Díaz Abad,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze, J. Möller ir S. Unzeitig,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* P. Gentili ir L. Ventrella,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. de Ree,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Szpunar,

— Švedijos vyriausybės, atstovaujamos C. Meyer-Seitz ir S. Johannesson,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos H. Walker ir J. Stratford,

— Europos Komisijos, atstovaujamos R. Troosters ir S. Pardo Quintillán,

susipažinęs su 2011 m. gegužės 12 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose (OL L 82, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 72; toliau – pamatinis sprendimas) 2, 8 ir 10 straipsnių išaiškinimu.

2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant baudžiamąsias bylas prieš atitinkamai M. Gueye ir V. Salmerón Sánchez, kurie buvo patraukti atsakomybėn, nes pažeidė kaip papildomą bausmę jiems nustatytą draudimą prisiartinti prie nuo jų nukentėjusių moteriškos lyties asmenų, patyrusių smurtą šeimoje, už kurį, beje, jiems buvo skirta pagrindinė bausmė.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

3 Pamatinis sprendimas buvo priimtas visų pirma remiantis ES 31 straipsnio 1 dalimi, kurios c punkte numatyta, kad bendrą veiklą, susijusią su teisminiu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, sudaro valstybėse narėse taikomų teisės normų suderinamumo užtikrinimas tokiu mastu, koks gali būti reikalingas tokiam bendradarbiavimui gerinti.

4 Iš pamatinio sprendimo trečios konstatuojamosios dalies matyti, kad 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperėje (Suomija) posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba numatė, jog turi būti parengtos minimalios nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų apsaugos normos, ypač dėl šių nukentėjusiųjų galimybės kreiptis į teismą ir jų teisės į žalos atlyginimą.

5 Pamatinio sprendimo ketvirta, aštunta ir devinta konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„4. Valstybės narės turėtų suderinti savo įstatymus ir kitus teisės aktus tiek, kiek reikia siekiant suteikti nukentėjusiesiems nuo nusikaltimų aukšto lygio apsaugą, kurioje valstybėje narėje jie bebūtų.

<...>

8. Reikia suderinti nukentėjusiųjų padėčiai ir pagrindinėms teisėms taikomas normas ir praktiką, ypač atsižvelgiant į teisę reikalauti pagarbos jų orumui, teisę teikti ir gauti informaciją, teisę suprasti ir būti suprastam, teisę į apsaugą įvairiose proceso stadijose <...>

9. Tačiau šio pamatinio sprendimo nuostatos nenumato valstybėms narėms pareigos užtikrinti, kad nukentėjusieji būtų traktuojami kaip lygiaverčiai proceso dalyviai."

6 Pagal pamatinio sprendimo 1 straipsnį šiame sprendime:

„a) „nukentėjusysis" – tai fizinis asmuo, patyręs žalą <...> tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą;

<...>

c) „baudžiamosios bylos nagrinėjimas“ suprantamas pagal taikytiną nacionalinę teisę;

<...>

e) „tarpininkavimas baudžiamosiose bylose“ suprantamas kaip nukentėjusiojo ir nusikaltimo vykdytojo sutariamo sprendimo paieška prieš baudžiamosios bylos nagrinėjimą arba jo metu tarpininkaujant kompetentingam asmeniui.“

7 Pamatinio sprendimo 2 straipsnio „Pagarba ir pripažinimas“ 1 dalyje numatyta:

„Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusiesiems priklausytų realus ir prideramas vaidmuo jos baudžiamosios teisės sistemoje. Ji ir toliau visaip stengiasi užtikrinti, kad atliekant procesinius veiksmus nukentėjusieji būtų traktuojami su derama pagarba asmens orumui, ir pripažįsta nukentėjusiųjų teises ir teisėtus interesus, ypač susijusius su baudžiamosios bylos nagrinėjimu.“

8 Pamatinio sprendimo 3 straipsnio „Bylos nagrinėjimas ir parodymų davimas“ pirmoje pastraipoje nustatyta, kad „kiekviena valstybė narė atliekant procesinius veiksmus garantuoja nukentėjusiesiems galimybę būti išklausytiems ir teikti įrodymus“.

9 Remiantis pamatinio sprendimo 8 straipsniu „Teisė į apsaugą“:

„1. Kiekviena valstybė narė nukentėjusiesiems ir prireikus jų šeimų nariams <...> užtikrina tinkamą apsaugos lygį, ypač dėl jų saugos ir privataus gyvenimo apsaugos, kai kompetentingos institucijos mano, kad yra didelis atsakomųjų veiksmų pavojus arba turi tvirtų įrodymų dėl ketinimų įsibrauti į jų privatų gyvenimą..

2. Tuo tikslu ir nepažeisdamos šio straipsnio 4 dalies, valstybės narės garantuoja, kad būtų galima prireikus kaip teismo procesinių veiksmų imtis atitinkamų priemonių nukentėjusiųjų ir jų šeimų narių ar panašų statusą turinčių asmenų privatumui ir jų fotografijoms (atvaizdui) apsaugoti.

3. Kiekviena valstybė narė, be to, užtikrina, kad būtų išvengta nukentėjusiųjų ir nusikaltėlių kontaktų teismo patalpose, nebent baudžiamosios bylos nagrinėjimas reikalauja tokių kontaktų. Prireikus tuo tikslu kiekviena valstybė narė laipsniškai rūpinasi, kad teismo patalpose būtų specialūs laukiamieji nukentėjusiesiems.

4. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad tais atvejais, kai nukentėjusiuosius, ypač labiausiai pažeidžiamus, reikia apsaugoti nuo parodymų davimo viešame teismo posėdyje padarinių, nukentėjusieji teismo sprendimu gali turėti teisę duoti parodymus tokiu būdu, kuris leis šį tikslą pasiekti bet kuriomis tinkamomis priemonėmis, suderinamomis su pagrindiniais teisiniais principais.“

10 Galiausiai pagal pamatinio sprendimo 10 straipsnio 1 dalį „kiekviena valstybė narė siekia skatinti tarpininkavimą baudžiamosiose bylose už nusikaltimus, kuriuos ji laiko tinkamais tokios priemonės taikymui.“

Nacionalinės teisės aktai

11 Baudžiamojo kodekso (*Código Penal*) redakcijos, priimtos 2003 m. lapkričio 25 d. Organiniu įstatymu Nr. 15/2003 dėl Organinio įstatymo Nr. 10/1995 pakeitimo iš dalies (*Ley Orgánica 15/2003 por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995*) (BOE, Nr. 283, 2003 m. lapkričio 26 d., p. 41842, toliau – Baudžiamasis kodeksas), 48 straipsnio 2 dalyje apibrėžtos papildomos bausmės, kuria kaltininkui uždraudžiama prisiartinti, be kita ko, prie nukentėjusio nuo jo asmens, pasekmės.

12 Baudžiamojo kodekso 57 straipsnyje nurodyti atvejai ir sąlygos, kai atitinkamai gali (1 dalis) ar turi (2 dalis) būti taikomi minėtame 48 straipsnyje numatyti vienas ar keli draudimai:

„1. Už tokius nusikaltimus ar baudžiamuosius nusižengimus, kaip antai nužudymas, neteisėtas abortas, sveikatos sutrikdymas, kankinimai, taip pat padarytus asmens laisvei, garbei ir orumui, asmens seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, privatumui, teisei į atvaizdą ar į būsto neliečiamumą, <...> teismai, atsižvelgdami į veikos sunkumą arba pavojų, kurį kelia veikos vykdytojas, gali savo sprendimuose nustatyti vieną ar keletą 48 straipsnyje nurodytų draudimų <...>

<...>

2. Dėl šio straipsnio pirmos dalies pirmoje pastraipoje nurodytų nusikaltimų ar baudžiamųjų nužengimų, padarytų asmeniui, kuris yra arba buvo sutuoktinis, arba asmeniui, kurį su kaltininku sieja arba siejo, net jei kartu negyvenama, analogiški emociniai ryšiai <...>, bet kuriuo atveju taikoma 48 straipsnio 2 dalyje numatyta bausmė (t. y. draudimas prisiartinti prie nukentėjusio nuo jo asmens), kuri negali viršyti dešimties metų sunkių nusikaltimų atveju ir penkerių metų kitų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų atveju <...>“

13 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad privaloma draudimo bausmė taikoma laikotarpiu, kuris turi būti bent metais ilgesnis nei paskirta laisvės atėmimo bausmė, ir nuo šešių mėnesių iki penkerių metų, jei paskirta kitos rūšies bausmė.

14 Kai kuriais atvejais nustatyta minimali šešių mėnesių trukmė gali būti sumažinta iki vieno mėnesio remiantis Baudžiamojo kodekso 40 straipsnio 3 dalimi, skaitoma kartu su jo 33 straipsnio 6 dalimi.

15 Baudžiamojo kodekso 468 straipsnio 2 dalies redakcijoje, iš dalies pakeistoje 2004 m. gruodžio 28 d. Organiniu įstatymu Nr. 1/2004 dėl visiškos apsaugos nuo smurto prieš moteris priemonių (*Ley Orgánica 1/2004 de Medidas de Protección Inegral contra la Violencia de Género*) (BOE, Nr. 313, 2004 m. gruodžio 29 d., p. 42166, toliau – Organinis įstatymas Nr. 1/2004), numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo šešių mėnesių iki vienerių metų tam, kas nevykdo vienos iš Baudžiamojo kodekso 40 straipsnio 2 dalyje nurodytų bausmių, paskirtų už baudžiamąjį nusižengimą, kai nukentėjusysis yra vienas iš Baudžiamojo kodekso 173 straipsnio 2 dalyje išvardytų asmenų. Šioje nuostatoje visų pirma nurodytas sutuoktinis arba analogiškais emociniais ryšiais susijęs asmuo, net kartu negyvenantis.

16 Pagal Organinio įstatymo Nr. 6/1985 dėl teismų kompetencijos (*Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial*), iš dalies pakeisto Organiniu įstatymu Nr. 1/2004 (toliau – Organinis įstatymas Nr. 6/85), 82 straipsnio 1 dalį *Audiencias Provinciales* baudžiamosiose bylose turi kompetenciją visų pirma „spręsti dėl įstatyme numatytų ieškinių, pareikštų dėl *Juzgados de Violencia sobre la Mujer de la provincia* (teismų, kompetentingų spręsti smurto prieš moteris bylas) sprendimų."

17 Organinio įstatymo Nr. 6/85 87 c straipsnio 5 dalyje, įtrauktoje Organiniu įstatymu Nr. 1/2004, draudžiamas tarpininkavimas bet kokių baudžiamųjų nusižengimų šeimoje atvejais.

18 Remiantis Baudžiamojo proceso kodekso (*Ley de enjuiciamento criminal*) 792 straipsnio 3 dalimi, apeliacinėje instancijoje priimtų sprendimų, t. y. tokių, kuriuos turės priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jam pateiktose spręsti bylose, negalima apskųsti įprasta teismine tvarka.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

19 Dviem sprendimais, kuriuos atitinkamai priėmė 2008 m. *Juzgado de lo Penal nº 23 de Barcelona* (Barselonos pirmosios instancijos teismo Nr. 23 baudžiamųjų bylų skyrius) ir 2006 m. *Juzgado de Instrucción nº 7 de Violencia Sobre la Mujer de El Vendrell* (*El Vendrell* pirmosios instancijos teismo, nagrinėjančio baudžiamąsias bylas, smurto prieš moteris baudžiamųjų nusižengimų skyrius), M. Gueye ir V. Salmerón Sánchez buvo nuteisti dėl smurto šeimoje ir, be kitų bausmių, jiems buvo skirta papildoma draudimo prisiartinti prie savo aukos atitinkamai 1 000 m ir 500 m atstumu ar užmegzti ryšį su ja bausmė: pirmuoju atveju – 17 mėn. laikotarpiu, antruoju – 16.

20 Nors abu nuteistieji žinojo apie šiuos pagal Baudžiamojo kodekso 57 straipsnio 2 dalį nustatytus draudimus, praėjus palyginti nedaug laiko nuo šių papildomų bausmių skyrimo jie vėl apsigyveno su savo aukomis šių prašymu. Poros gyveno kartu iki sulaikymo: M. Gueye atveju tai įvyko 2009 m. vasario 3 d., o V. Salmerón Sánchez – 2007 m. gruodžio 5 d.

21 Atitinkamai 2009 m. vasario 11 d. ir 2008 m. kovo 27 d. *Juzgado de lo Penal nº 1 de Tarragona* (Taragonos pirmosios instancijos teismo Nr. 1 baudžiamųjų bylų skyrius) priimtais sprendimais pagal Baudžiamojo kodekso 468 straipsnio 2 dalį M. Gueye ir V. Salmerón Sánchez buvo nuteisti už kaip papildomos bausmės nustatyto draudimo prisiartinti prie savo aukos nesilaikymą.

22 Nagrinėdamas dėl šių sprendimų pateiktus apeliacinius skundus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išklausė liudijimus moterų, kurios buvo M. Gueye ir V. Salmerón Sánchez partnerės daugelį metų iki jiems paskiriant bausmes, taip pat po šių sulaikymo.

23 Duodamos parodymus suinteresuotosios patvirtino, kad jos pačios sąmoningai laisva valia nusprendė vėl apsigyventi kartu su nuteistaisiais, nesvarbu, kad jiems buvo skirtos baudžiamosios sankcijos dėl anksčiau jų atžvilgiu įvykdyto smurto.

24 Šių moterų teigimu, jų bendras gyvenimas su M. Gueye ir V. Salmerón Sánchez buvo sklandus keletą mėnesių iki tol, kol pastarieji buvo suimti.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui paduotais apeliaciniais skundais dėl *Juzgado de lo Penal nº 1 de Tarragona* priimtų sprendimų kaltinamieji siekia, kad būtų pripažinta, jog jų partnerėms laisva valia sutikus vėl pradėtas bendras gyvenimas nėra nusižengimas, kurį sudaro papildomos bausmės prisiartinti nevykdymas.

26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad galimybė patvirtinti pirmojoje instancijoje paskirtas bausmes priklauso nuo klausimo, ar tai, kad smurtinių baudžiamųjų nusižengimų šeimoje atveju privaloma taikyti draudimo prisiartinti priemones, net jeigu pačios aukos tam prieštarauja, atitinka pamatinį sprendimą.

27 Šio teismo teigimu, neginčijama, kad kai kuriais atvejais tokios draudimo prisiartinti priemonės gali būti skiriamos net prieš nukentėjusiųjų valią. Vis dėlto jis mano, kad būtinybė konkrečiai suteikti tinkamą apsaugos lygį baudžiamųjų nusižengimų šeimoje aukoms negali, ypač paprastų pažeidimų atvejais, visada be išimčių reikšti, kad bus skirta draudimo prisiartinti priemonė, prieš tai neįvertinus kiekvienos bylos aplinkybių.

28 Tokiomis aplinkybėmis *Audiencia Provincial de Tarragona* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus, kurie abiejose bylose C-483/09 ir C-1/10 suformuluoti vienodai:

„1. Ar pamatinio sprendimo preambulės aštuntoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta nukentėjusiojo teisė būti suprastam turi būti aiškinama kaip baudžiamąjį persekiojimą vykdančioms ir už nusikalstamus veiksmus baudžiančioms valstybės institucijoms nustatyta pozityvi pareiga leisti nukentėjusiajam nurodyti, kaip jis

vertina ir ką mano apie tiesiogines pasekmes jo gyvenimui, kurių gali kilti paskyrus bausmes smurtautojui, su kuriuo auka palaiko šeimos ar glaudžius emocinius santykius?

2. Ar pamatinio sprendimo <...> 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybių [narių] pareiga pripažinti nukentėjusiojo teises ir teisėtus interesus įpareigoja atsižvelgti į jo nuomonę tuo atveju, kai baudžiamosios proceso pasekmės gali iš esmės ir tiesiogiai paveikti jo teisės į laisvą asmenybės vystymąsi ir privatų bei šeimos gyvenimą įgyvendinimą?

3. Ar pamatinio sprendimo <...> 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybės institucijos negali atsisakyti atsižvelgti į nukentėjusiojo laisvą valią, šiam nesutinkant, kad būtų taikoma ar palikta galioti draudimo prisiartinti priemonė, kai smurtautojas yra jo šeimos narys ir kai nėra konstatuota, jog egzistuoja reali grėsmė, kad smurtas pasikartos, ir nustatyta, jog atsižvelgiant į asmenines, socialines, kultūrines ir emocines savybes asmuo nepriklauso nuo smurtautojo, ar, priešingai, reikia taikyti tokią priemonę visais atvejais, atsižvelgiant į specifinę šių baudžiamųjų nusižengimų kategoriją?

4. Ar pamatinio sprendimo <...> 8 straipsnis, pagal kurį kiekviena valstybė narė nukentėjusiesiems užtikrina tinkamą apsaugos lygį, turi būti aiškinamas taip, kad juo leidžiama bendra tvarka ir privalomai nustatyti draudimo prisiartinti ar užmegzti bet kokį kontaktą priemones kaip papildomas bausmes visais atvejais, kai nukentėjusysis yra baudžiamojo nusižengimo šeimoje auka, atsižvelgiant į specifinę šių baudžiamųjų nusižengimų kategoriją, ar, priešingai, 8 straipsnis reikalauja individualiai įvertinti interesus, kad būtų galima kiekvienu atveju nustatyti, koks apsaugos lygis yra tinkamas atsižvelgiant į esamus interesus?

5. Ar pamatinio sprendimo <...> 10 straipsnis turi būti aiškinamas kaip leidžiantis bendrai netaikyti tarpininkavimo baudžiamosiose bylose dėl nusižengimų šeimoje, atsižvelgiant į specifinę šių baudžiamųjų nusižengimų kategoriją, ar, priešingai, galima leisti tarpininkavimą nagrinėjant ir tokios rūšies bylas, kiekvienu atveju įvertinant esamus interesus?“

29 2010 m. rugsėjo 24 d Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-483/09 ir C-1/10 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

30 Iš 1999 m. gegužės 1 d. *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* (OL L 114, p. 56) paskelbto pranešimo dėl Amsterdamo sutarties įsigaliojimo datos matyti, kad Ispanijos Karalystė padarė pareiškimą pagal ES 35 straipsnio 2 dalį, kuriuo pripažino Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus, remiantis ES 35 straipsnio 3 dalies a punkte numatyta tvarka, paprašius bet kuriam tos valstybės teismui, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti apskundžiami teismine tvarka.

31 Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 792 straipsnio 3 dalį sprendimų, kuriuos pagrindinėje byloje turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagal nacionalinę teisę negalima apskųsti įprasta teismine tvarka.

32 Remiantis prie SESV pridėto Protokolo Nr. 36 dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų 10 straipsnio 1 dalimi, Teisingumo Teismo įgaliojimai pagal ES sutarties VI antraštinę

dalį, kokia ji buvo iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, išlieka tokie patys, kiek tai susiję su tokiais aktais, kaip antai pamatiniai sprendimai, kurie buvo priimti prieš įsigaliojant minėtai sutarčiai, įskaitant tuos, kurie pripažinti pagal ES 35 straipsnio 2 dalį.

33 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, remiantis ES 35 straipsnio 2 dalimi, yra kompetentingas spręsti dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotų klausimų, susijusių su pamatinio sprendimo aiškinimu.

Dėl prejudicinių klausimų priimtinumo

34 Ispanijos ir Italijos vyriausybės tvirtina, kad prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtini.

35 Patikslinusi, kad pagrindinėse bylose nekyla klausimas dėl draudimo prisiartinti bausmės paskyrimo pagal Baudžiamojo kodekso 57 straipsnio 2 dalį, Ispanijos vyriausybė visų pirma teigia, kad nebūtina užduoti klausimo, ar pamatiniu sprendimu draudžiama, kad tokia priemonė būtų taikoma privalomai. Kadangi šios bylos susijusios su bausmės skyrimu pagal Baudžiamojo kodekso 468 straipsnio 2 dalį, reglamentuojančią anksčiau nustatytos draudimo prisiartinti bausmės pažeidimą, pateikti klausimai yra tik hipotetiniai.

36 Antra, net jei būtų daroma prielaida, kad šie klausimai susiję su Baudžiamojo kodekso 468 straipsnio 2 dalimi, Ispanijos vyriausybė paaiškina, kad pagrindinėse bylose iškelta problema siejama ne su šia nuostata, bet su tuo, kaip 2008 m. lapkričio 25 d. „privalomos galios neturinčiame susitarime“ ją aiškina *Sala de lo Penal del Tribunal Supremo* (Aukščiausiojo teismo baudžiamųjų bylų skyrius) ir iš kurio matyti, kad „moters sutikimas nepanaikina baudžiamojo pobūdžio pagal Baudžiamojo kodekso

468 straipsnį“. Taigi iš tikrųjų prejudiciniai klausimai susiję su nacionalinės teisės aiškinimu, o dėl to Teisingumo Teismas neturi kompetencijos priimti prejudicinio sprendimo.

37 Italijos vyriausybė taip pat nurodo, kad bet koks pamatinio sprendimo aiškinimas, kuris reikštų, jog šis sprendimas ir nacionalinė teisė yra nesuderinami, negalėtų būti išspręstas nacionalinę teisę aiškinant taip, kad ji atitiktų pamatinio sprendimo tikslus. Toks aiškinimas geriausiu atveju būtų *contra legem*, o tai pagal Sąjungos teisę neleistina. Todėl prejudiciniai klausimai yra nereikšmingi ir tik hipotetiniai.

38 Reikia nurodyti, jog, kaip ir SESV 267 straipsnyje, ES 35 straipsnio 3 dalies a punkte numatyta, kad kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo galima tik su sąlyga, kad nacionalinis teismas „mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą“, todėl Teisingumo Teismo praktika, susijusi su prejudicinių klausimų, pateiktų pagal SESV 267 straipsnį, priimtinumu, iš principo yra taikytina ir pagal ES 35 straipsnį Teisingumo Teismui pateiktiems prašymams dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 16 d. Sprendimo *Pupino*, C-105/03, Rink. p. I-5285, 29 punktą).

39 Vykstant SESV 267 straipsnyje numatytai bendradarbiavimo tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų procedūrai, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi įvertinti tai, ar siekiant išspręsti bylą reikia pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, taip pat Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (žr., be kita ko, 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93,

Rink. p. I-4921, 59 punktą ir 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn*, C-391/09, Rink. p. I-3787, 30 punktą).

40 Vis dėlto, atsižvelgiant į Teisingumo Teismui SESV 267 straipsnyje nustatytą užduotį, šis teismas negali priimti sprendimo dėl nacionalinio teismo pateiktų prejudicinių klausimų, jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės aiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku arba problema yra hipotetinė (šiuo klausimu žr. 2008 m. spalio 9 d. Sprendimo *Katz*, C-404/07, Rink. p. I-7607, 31 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

41 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimais siekiama sužinoti, ar pati privaloma draudimo prisiartinti sankcija, skiriama kaip papildoma bausmė, atitinka pamatinį sprendimą. Nacionalinio teismo manymu, nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl anksčiau skirtų draudimo prisiartinti bausmių nesilaikymo būtina patikrinti, ar šios bausmės, kurias skirti yra privaloma ir kuriomis remiantis jis turi pagrįsti savo kaltinimus, pačios nepažeidžia pamatinio sprendimo. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, pateikti klausimai neatrodo hipotetiniai.

42 Be to, reikia patikslinti, kad atsakydamas į užduotus klausimus Teisingumo Teismas remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytu nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų aiškinimu ir negali nei juo suabejoti, nei patikrinti, ar jis teisingas.

43 Galiausiai rašytinėse pastabose Ispanijos vyriausybė nurodė, kad tai, jog 2008 m. lapkričio 25 d. susitarime *Tribunal Supremo* pateikė Baudžiamojo kodekso 468 straipsnio 2 dalies aiškinimą, iš principo neuždraudžia teismams nukrypti nuo šio aiškinimo tai motyvavus. Todėl jeigu Teisingumo Teismas į pateiktus klausimus atsakytų, kad pamatinis sprendimas draudžia tokią nacionalinę priemonę, kaip nagrinėjamoji

pagrindinėje byloje, priešingai nei tvirtina Italijos vyriausybė, nėra akivaizdu, kad sprendžiant pagrindinę bylą su pamatiniu sprendimu suderintas nacionalinės teisės aiškinimas būtų tikrai negalimas.

44 Tokiomis aplinkybėmis nėra akivaizdu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymas išaiškinti pamatinį sprendimą visiškai nesusijęs su pagrindinių bylų faktais arba dalyku ar kad nurodyta problema hipotetinė.

45 Todėl prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra priimtini.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo–ketvirtojo klausimų

46 Prieš nagrinėjant keturis pirmuosius klausimus reikia nurodyti, kad pamatinio sprendimo aštunta konstatuojamoji dalis neturi privalomos teisinės galios (žr. 2010 m. vasario 25 d. Sprendimo *Müller Fleisch*, C-562/08, Rink. p. I-1391, 40 punktą).

47 Be to, formaliai žiūrint, būtina pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antrajame–ketvirtajame klausimuose prašė išaiškinti tik pamatinio sprendimo 2 ir 8 straipsnius. Tačiau tai netrukdo Teisingumo Teismui pateikti

nacionaliniam teismui Sąjungos teisės išaiškinimo, šiuo atveju išaiškinti ir kitą pamatinio sprendimo nuostatą, jei tai gali būti naudinga sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar šis teismas apie ją užsiminė savo pateiktuose klausimuose (šiuo klausimu žr. 2001 m. gegužės 5 d. Sprendimo *McCarthy*, C-434/09, Rink. p. I-3375, 24 punktą).

48 Šiuo atžvilgiu reikia pasakyti, kad nors pagal pamatinio sprendimo 2 straipsnį valstybės narės privalo pripažinti nukentėjusiųjų teises ir teisėtus interesus, tačiau būtent taikydamos jo 3 straipsnio pirmą pastraipą ir kartu atsižvelgdamos į jo aštuntą konstatuojamąją dalį jos privalo užtikrinti jiems galimybę būti išklausytiems nagrinėjant baudžiamąją bylą.

49 Todėl konstatuotina, kad savo keturiais pirmaisiais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pamatinio sprendimo 2, 3 ir 8 straipsniai turi būti aiškinami kaip draudžiantys privalomą minimalios trukmės draudimo prisiartinti sankciją, kuri valstybės narės nacionalinėje teisėje numatyta kaip papildoma bausmė, skirti smurtavusiems šeimoje asmenims, nors patys nukentėjusieji prieštarauja tam, kad būtų taikoma tokia sankcija.

50 Šiuo atžvilgiu reikia nurodyti, kad pamatiniame sprendime nėra jokios nuostatos, reglamentuojančios bausmių rūšis ar jų dydį, kuriuos valstybės narės turi įtvirtinti savo teisės aktuose bausdamos už baudžiamuosius nusižengimus.

51 Be to, pamatiniame sprendime nėra jokios nuorodos, kuri leistų teigti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, remdamasis EB sutartimi jam nustatytomis galiomis, siekė visiškai ar bent iš dalies suderinti valstybių narių teisės aktus dėl baudžiamųjų bausmių rūšių ir dydžio.

52 Kaip matyti iš pamatinio sprendimo trečios ir ketvirtos konstatuojamųjų dalių, juo tik siekiama nagrinėjant baudžiamąsias bylas, kaip jos apibrėžiamos jo 1 straipsnio c punkte, parengti minimalias nukentėjusiųjų nuo baudžiamųjų nusižengimų ir nusikaltimų apsaugos normas ir jiems suteikti aukšto lygio apsaugą, ypač nukentėjusiųjų galimybės kreiptis į teismą srityje.

53 Pamatinio sprendimo devintoje konstatuojamojoje dalyje, beje, paaiškinama, kad jo nuostatose valstybėms narėms nenumatyta pareiga užtikrinti, kad nukentėjusieji būtų vertinami kaip lygiaverčiai proceso dalyviai.

54 Kalbant apie pamatinio sprendimo struktūrą ir turinį, pažymėtina, kad juos bendrai galima apibūdinti taip: jo 2 straipsnyje nurodyti bendri tikslai, kurie turi būti įgyvendinti siekiant apsaugoti nukentėjusiuosius, o paskesniuose straipsniuose patikslinamos įvairios iš esmės procesinės teisės, kuriomis turi galėti pasinaudoti nukentėjusieji per baudžiamąjį procesą.

55 Pamatinio sprendimo nuostatos privalo būti aiškinamos taip, kad būtų paisoma pagrindinių teisių, iš kurių ypač pažymėtina teisė į tai, kad būtų gerbiamas privatus ir šeimos gyvenimas, numatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje (žr., be kita ko, minėtų sprendimų *Pupino* 59 punktą ir *Katz* 48 punktą).

56 Pamatinio sprendimo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytomis pareigomis siekiama užtikrinti, kad nukentėjusysis galėtų realiai ir tinkamai dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą, tačiau tai nereiškia, kad toks privalomas draudimas prisiartinti, kaip antai pagrindinėje byloje, negali būti skirtas prieš nukentėjusiojo valią.

57 Dėl pamatinio sprendimo 3 straipsnio reikia nurodyti, kad nors valstybės narės juo įpareigojamos garantuoti nukentėjusiesiems galimybę būti išklausytiems per procesą ir duoti parodymus, jis palieka nacionalinėms valdžios institucijoms didelę diskreciją konkrečiai įgyvendinant šį tikslą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Katz* 46 punktą).

58 Vis dėlto šios nuostatos bet kuriuo atveju reiškia, kad nukentėjusysis gali duoti parodymus vykstant baudžiamajam procesui ir kad į juos gali būti atsižvelgta kaip į įrodymą, antraip pamatinio sprendimo 3 straipsnio pirma pastraipa netektų didžiosios dalies savo veiksmingumo ir būtų neįvykdytos jo 2 straipsnio 1 dalyje numatyti įpareigojimai (minėto Sprendimo *Katz* 47 punktas).

59 Taigi norint užtikrinti nukentėjusiojo galimybę realiai ir tinkamai dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą jo teisė būti išklausytam, be galimybės objektyviai apibūdinti faktines aplinkybes, turi suteikti ir galimybę išreikšti savo požiūrį.

60 Ši procesinė teisė būti išklausytam taip, kaip ji suprantama pagal pamatinio sprendimo 3 straipsnio pirmą pastraipą, nesuteikia nukentėjusiesiems jokių teisių nei parenkant bausmių, kurios gresia kaltinamiesiems remiantis nacionalinės baudžiamosios teisės normomis, rūšį, nei šių bausmių dydį.

61 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad baudžiamąja apsauga nuo smurto šeimoje, kurią užtikrina valstybė narė įgyvendindama savo baudžiamąsias galias, siekiama ne tik apsaugoti nukentėjusiųjų interesus taip, kaip šie juos suvokia, bet taip pat ginti bendresnius visuomeninius interesus.

62 Iš to išplaukia, kad pamatinio sprendimo 3 straipsniu nedraudžiama nacionalinės teisės aktų leidėjui, ypač kai reikia atsižvelgti ne tik į nukentėjusiojo, bet ir kitus interesus, numatyti privalomas minimalios trukmės bausmes.

63 Galiausiai dėl pamatinio sprendimo 8 straipsnio reikia nurodyti, jog iš jo 1 dalies matyti, kad juo siekiama užtikrinti „nukentėjusiesiems <...> tinkamą apsaugos lygį“, ypač dėl jų saugumo ir privataus gyvenimo apsaugos, kai kompetentingos valdžios institucijos mano, kad yra „didelis atsakomųjų veiksmų pavojus arba turi tvirtų įrodymų dėl ketinimų įsibrauti į jų privatų gyvenimą“.

64 Todėl preventyvaus ir praktinio pobūdžio apsaugos priemonėmis, kaip antai nurodytosiomis 8 straipsnio 2–4 punktuose, siekiama užtikrinti nukentėjusiųjų galimybę tinkamai dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą ir išvengti pavojaus, kad šis dalyvavimas gali būti sutrikdytas dėl grėsmių, susijusių su jų saugumu ar privačiu gyvenimu.

65 Pamatinio sprendimo 8 straipsnyje, kaip ir jo 2 ir 3 straipsniuose, nėra įtvirtinta jokio įpareigojimo valstybėms narėms priimti nacionalinės baudžiamosios teisės nuostatas, kurios leistų nukentėjusiajam paveikti bausmes, nacionalinio teismo skiriamas baudžiamąjį nusižengimą padariusiam asmeniui.

66 8 straipsnyje reglamentuojama apsauga visų pirma siekiama „tinkamai“ apsaugoti nukentėjusįjį arba jam artimą asmenį nuo baudžiamojo nusižengimo vykdytojo per baudžiamąjį procesą.

67 Tačiau pamatinio sprendimo 8 straipsnio negalima suprasti kaip įpareigojančio valstybes nares apsaugoti nukentėjusiuosius nuo netiesioginių pasekmių, kurių vėliau gali atsirasti dėl baudžiamųjų nusižengimų vykdytojams nacionalinio teismo paskirtų bausmių.

68 Todėl pamatinio sprendimo 8 straipsnio negalima aiškinti taip, kad jis riboja valstybių narių galimybę pasirinkti baudžiamąsias sankcijas, kurias šios nustato savo nacionalinėje teisės sistemoje.

69 Galiausiai konstatuotina, kad pats įpareigojimas taikyti draudimo prisiartinti priemonę pagal nagrinėjamą materialinę teisę nepatenka į pamatinio sprendimo taikymo sritį, todėl bet kuriuo atveju jo negalima įvertinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių Chartijos nuostatų atžvilgiu.

70 Atsižvelgiant į visa, kas pasakyta, į keturis pirmuosius klausimus reikia atsakyti, kad pamatinio sprendimo 2, 3 ir 8 straipsniai turi būti aiškinami kaip nedraudžiantys skirti privalomos minimalios trukmės draudimo prisiartinti sankcijos, kuri valstybės narės nacionalinėje teisėje numatyta kaip papildoma bausmė, smurtavusiems šeimoje asmenims, nors patys nukentėję nuo jų asmenys prieštarauja tam, kad tokia sankcija būtų taikoma.

Dėl penktojo klausimo

71 Savo penktuoju klausimu kiekvienoje iš bylų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pamatinio sprendimo 10 straipsnį reikia aiškinti taip, kad, atsižvelgiant į specifinę baudžiamųjų nusižengimų šeimoje kategoriją, jis leidžia valstybėms narėms netaikyti tarpininkavimo visose baudžiamosiose bylose dėl tokių nusižengimų.

72 Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog, be to, kad ES 34 straipsnio 2 dalyje leista nacionalinėms valdžios institucijoms savo nuožiūra pasirinkti formą ir priemones, skirtas

pamatinių sprendimų tikslui pasiekti, pamatinio sprendimo 10 straipsnio 1 dalyje valstybės narės įpareigojamos skatinti tarpininkavimą baudžiamosiose bylose dėl nusikaltimų, kuriuos jos „laiko tinkamais“ tokiai priemonei taikyti, todėl nusikaltimų, kurių atveju taikomas tarpininkavimas, pasirinkimas priklauso valstybių narių diskrecijai (žr. 2010 m. spalio 21 d. Sprendimo *Eredics ir Sápi*, C-205/09, Rink. p. I-10231, 37 punktą).

73 Vadinasi, pamatinio sprendimo 10 straipsnio 1 dalis leidžia valstybėms narėms netaikyti tarpininkavimo visų baudžiamųjų nusižengimų šeimoje atvejais, kaip tai numatyta Organinio įstatymo Nr. 6/85 87 b straipsnio 5 dalyje.

74 Iš tiesų iš pačios 10 straipsnio 1 dalies formuluotės ir didelės diskrecijos, kuri pamatiniame sprendime suteikiama nacionalinės valdžios institucijoms pasirenkant konkrečius jo tikslų įgyvendinimo būdus, matyti, kad nusprendęs netaikyti tarpininkavimo procedūros tik vienai baudžiamųjų nusižengimų rūšiai, – o tai yra vien baudžiamosios politikos motyvais paremtas pasirinkimas, nacionalinės teisės aktų leidėjas neviršijo jam suteiktos diskrecijos (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Eredics ir Sápi* 38 punktą).

75 Reikia pridurti, kad valstybių narių diskreciją gali apriboti pareiga remtis objektyviais kriterijais nustatant baudžiamųjų nusižengimų, kurių atveju, jų manymu, tarpininkavimas yra tinkamas, rūšis. Vis dėlto niekas neleidžia daryti išvados, kad Organiniame įstatyme Nr. 6/85 numatytas tarpininkavimo netaikymas būtų pagrįstas neobjektyviais kriterijais.

76 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į penktąjį klausimą reikia atsakyti, kad pamatinio sprendimo 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, jog, atsižvelgiant į specifinę baudžiamųjų nusižengimų šeimoje kategoriją, pagal ją valstybėms narėms leidžiama netaikyti tarpininkavimo visose baudžiamosiose bylose dėl tokių nusižengimų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

77 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose 2, 3 ir 8 straipsniai turi būti aiškinami kaip nedraudžiantys skirti privalomos minimalios trukmės draudimo prisiartinti sankcijos, kuri valstybės narės nacionalinėje teisėje numatyta kaip papildoma bausmė, smurtavusiems šeimoje asmenims, nors patys nukentėję nuo jų asmenys prieštarauja tam, kad tokia sankcija būtų taikoma.

2. Pamatinio sprendimo 2001/220 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad, atsižvelgiant į specifinę baudžiamųjų nusižengimų šeimoje kategoriją, ja valstybėms narėms leidžiama netaikyti tarpininkavimo visose baudžiamosiose bylose dėl tokių nusižengimų.

Parašai.